

6. Morfosintaxi de les paraules invariables

Després de tractar els fets de morfosintaxi que concerneixen les classes de paraules flexives de l'amazic (noms, pronoms i verbs), la present secció tracta de les classes de paraules que no admeten flexió, amb especial atenció a les preposicions, que són les que donen més joc sintàctic.

6.1. Els adverbis

A penes es pot dir que els adverbis, en el seu conjunt, constitueixin en amazic una classe de paraula caracteritzada formalment d'alguna manera. Només en els adverbis de lloc i en els adverbis interrogatius podem trobar unes bases recurrents que permetin una descripció des del punt de vista gramatical.

- (a) Les dues sèries principals d'**adverbis de lloc** han estat incloses, per raons didàctiques, al quadre de correlacions entre dítctics, demostratius, relatius, interrogatius i adverbis de lloc (§ 4.3.7):
  - (i) D'una banda, la base més o menys panamaziga Λ *da*, que dona lloc a nombrosos adverbis: Λ *da*, Λ Φ *daha*, Λ χ *dagi* 'aquí, ací', Λ Λ Ψ *daddy* 'aquí mateix', Λ ξ Π Ψ *dinnay* 'aquí on ets tu', Λ ξ Π *dinn*, Λ ξ Φ ξ Π *dihinn*, Λ Φ ξ Π *dahinn* 'allà, allí', Λ ξ Π ξ *dinni*, Λ ξ Π *dinna* 'hi, en el lloc en qüestió'.
  - (ii) D'altra banda, la base típicament CLH Ψ ξ , que dona lloc a uns quants adverbis: Ψ ξ Λ *yid* / Ψ ξ *yi* 'aquí, ací', Ψ ξ Π *yinn* 'allà, allí', 'hi, en el lloc en qüestió'.
- (b) Els **adverbis interrogatius** tenen com a principal característica un formant específic dels interrogatius, Γ *m-*, que serveix tant per a interrogatives directes com per a interrogatives indirectes, i que, com hem vist (§ 4.3.6), és comú als pronoms interrogatius. En tractem la sintaxi a la secció dedicada a les oracions interrogatives pacials (§ 7.3.2.2).
- (c) La resta de nocions adverbials poden ser tractades amb més profit a partir de la semàntica i, per aquesta raó, remetem al lector directament a les entrades corresponents del diccionari.

6.2. Les preposicions

6.2.1. Les preposicions bàsiques

Les preposicions bàsiques de l'amazic són gairebé totes monofonemàtiques o bifonemàtiques. La majoria són panamazigues i força estables a través de tots els dialectes, almenys en els sentits i usos primaris. Amb l'excepció de $\circ$ *ar* / $\circ$ *al*, $\odot$ *s* adlativa i Θ *bla*, les preposicions de l'amazic regeixen sempre estat d'annexió (§ 3.3.2.2.). Les preposicions bàsiques tenen com a característica més remarcable el fet que adopten un al·lomorfe estès davant de pronom personal feble, que pren una flexió específica, la del pronom personal preposicional (§ 4.1.2).

- (a) Γ *n* 'de' és la preposició de genitiu. A més de funcionar com a preposició, l'anomenada *nota genitiui* {n} és també a la base (combinada amb el pronom personal i, en algun cas, amb el pronom de suport de determinació) del pronom personal sufix de nom (- ξ Π *-inu* 'de mi, meu', - Π $\mathcal{R}$ *-nnc* 'de tu, teu', - Π $\odot$ *-nns* 'd'ell o d'ella, seu', etc., § 4.1.2), del determinant de relació (Π $\circ$ *wan* / Π ξ *win* 'el de', $\dagger$ $\circ$ *tan* / $\dagger$ ξ *win* 'la de', § 4.1.2) i del pronom possessiu (Π ξ Π *winu* 'el meu', $\dagger$ ξ Π *tinu* 'la meua', Π ξ Π $\mathcal{R}$ *winnk* 'el teu', $\dagger$ ξ Π $\mathcal{R}$ *tinnk* 'la teua', etc., § 4.3.4).
  - (i) És la més comuna en l'expressió del complement del nom en tots els usos que li són propis (possessió, pertinença, origen, provenença, matèria, qualificació), com a $\dagger$ $\circ$ Γ ξ Γ $\dagger$ $\circ$ $\mathcal{R}$ Π ξ *tamməmt n uzuknni* 'mel de farigola'.
  - (ii) Té un valor partitiu en sintagmes que contenen un nom de nombre (§ 3.5.1.1), com a $\odot$ Γ ξ $\odot$ $\dagger$ $\odot$ Θ $\dagger$ ξ *smmust n trbatin* 'cinc noies'.
  - (iii) El genitiu pot ser subjectiu, com a $\circ$ $\dagger$ $\mathcal{G}$ ξ Π $\odot$ Θ *utci n urba* 'el menjar del nen' (és a dir 'el fet que el nen mengi') o objectiu, com a $\circ$ $\dagger$ $\mathcal{G}$ ξ Π Ψ $\odot$ Γ *utci n uyrum* 'el consum de pa' (és a dir 'el fet de menjar pa'), per la qual cosa són ambigus sintagmes del tipus $\dagger$ $\circ$ $\mathcal{O}$ ξ Π Γ Λ $\circ$ $\mathcal{R}$ $\mathcal{R}$ Ψ *tayri n umddakk^{wl}* 'l'amor de l'amic', que tant pot entendre's com 'l'amor que l'amic sent' (subjectiu) com 'l'amor envers l'amic' (objectiu), igual que en llatí *timor hostis* 'la por de l'enemic' ('la que sent l'enemic' o 'envers l'enemic').
  - (iv) Dialectalment, per fonètica sintàctica i en usos estereotipats, la preposició pot no pronunciar-se o donar lloc a assimilacions de diversa mena, d'especial rellevància en QBYL, on podem trobar realitzacions del tipus $\dagger$ $\circ$ $\mathcal{X}$ $\circ$ Γ $\dagger$ $\circ$ $\mathcal{Z}$ $\mathcal{G}$ ξ $\mathcal{G}$ *taxxamt n uqçic* 'l'habitació del

- nen' [θvχ:vmtg^w:qfɨf], [θvχ:vmtβ^w:qfɨf] o [θvχ:vmtw^w:qfɨf]. No obstant això, ni les elisions ni les assimilacions són retingudes en l'estàndard.
- (v) Amb pronom personal feble es correspon de fet al pronom personal de genitiu (§ 4.1.2):
 ◦OX◦Ж | ξIIIξ *argaz n illi* 'el marit de la meua filla' → ◦OX◦Ж-IIΘ *argaz-nns* 'el marit d'ella' = 'el seu marit'.
- (b) ξ i 'a, per a' és la preposició de datiu.
- (i) És pròpia del complement indirecte, com a ξHK◦. †◦◦◦:† ξ ◦OX◦Ж *ifka tasarut i urgaz* 'ha donat la clau a l'home' i dels usos datius i benefactius que no són estrictament de complement indirecte, com ara †X◦.†◦ †◦◦. ξ ◦OΘ◦. *txatr tasa i urba* 'el noi és poruc' (*lit* 'el fetge és gran per al noi')
- (ii) Amb pronom personal feble es correspon de fet al pronom personal de datiu (§ 4.1.2):
 ξHK◦.ξ◦◦ †◦◦◦:† *ifka-yas tasarut* 'li va donar la clau', †X◦.†◦◦.◦ †◦◦. *txatr-as tasa* 'és poruc' (*lit* 'el fetge li és gros').
- (c) Θ s (+ estat d'annexió) 'amb, mitjançant' és preposició primàriament instrumental i secundàriament causal, de manera i d'agent.
- (i) Instrumental: †G Θ †H◦:Θ! *tc s ufus!* 'menja amb la mà!', ξΛΛ◦. Θ †E◦◦ *idda s uḍar* 'se n'ha anat a peu', †◦OX◦. Θ †L◦.L◦.l *targ^wa s waman* 'un rec ple d'aigua'.
- (ii) Causal: †L◦:††† Θ †H◦.Λ *mmuty s fad* 'em moro de set', ◦◦ †◦:†††Λ:Λ †Λ:†ξ Θ †Ж◦: ar *təttndud tduli s uzwu* 'el sostre s'agita per efecte del vent'.
- (iii) Manera: Θ †◦.ЖЖИ◦. s *tazzla* 'amb rapidesa, ràpidament', Θ †Λ◦.IIIξ† s *tdallit* 'amb covardia, covardament'.
- (iv) Agent (bàsicament en FIG i, esporàdicament, en altres dialectes): †◦:†††L◦.ΘξLII Θ †L◦:ΛΛI *təttwasiwl s middn* '(la llengua) és parlada pels homes'.
- (v) En proposicions relatives: †◦.LII◦. ◦ Θ †L◦:††† *tawla a s immut* 'és de febre que s'ha mort'.
- (vi) Amb pronom personal feble pren les bases esteses Θξ_ si_ / Θ◦_ sr_ / QBYL †ξΘ(Θ)_ yis(s)_ + pronom preposicional: †G ΘξΘ! *tc sis!* / †G Θ◦Θ! *tc srs!* 'menja-hi!', QBYL †ξΘΘξ *yissi* 'amb mi', †ξΘΘK *yissk* 'amb tu', †ξΘΘ yiss 'amb ell', †ξΘI† *yisny* 'amb nosaltres'.
- (d) Θ s + estat lliure 'a, cap a' és preposició adlativa i no té el mateix origen que la preposició instrumental, encara que hagin acabat esdevenint homònimes. En alguns dialectes regeix estat d'annexió (com el CLH), igual que la instrumental, fet que ha contribuït a la confusió. En perspectiva estàndard, és preferible mantenir el règim diferenciat que conserven MZY i QBYL, ço que permet evitar possibles ambigüitats.
- (i) Adlativa, com a †ξLξ.† Θ ◦.Λ◦:l◦ *yiwī-t s aḥanu* 'l'ha portat a l'habitació', ξΛΛ◦. Θ ††◦Θ◦ *idda s yurs* 'ha anat a casa seva'.
- (ii) Amb pronom personal feble adopta els al-lomorfs estesos Θξ_ si_ / Θ◦_ sr_ + pronom preposicional (igual que la instrumental): ΛΛ◦: ΘξΘ! *ddu sis!* / ΛΛ◦: Θ◦Θ! *ddu srs!* 'vés-hi!'.
- (e) X g / CLH † y, ΛX dg + nom començat per vocal o glide / Λξ di + nom començat per consonant és una preposició primàriament locativa 'en, a' i, secundàriament, prosectiva 'per, a través de'. Prové de la gramaticalització d'un nom perdut en AS però conservat encara en TRG, *edāg ~ pl idāggān* 'indret, lloc'.
- (i) Locativa en l'espai: ξIII◦. Λξ †◦.ΛΛ◦.◦† *illa di taddart* 'és a casa', III◦.l◦.L◦.l ΛX †L◦:l◦ *llan waman dg wanu* 'hi ha aigua al pou'.
- (ii) Locativa en el temps: †◦ ††:K◦ξЖI †ξX◦.l◦ X †X◦Θ† *ur ttukrizn yigran g tgrst* 'els camps no es llauen a l'hivern', †◦ Λ◦. XΛΛC† X †ξE *ur da xddmy g yid* 'no acostumo a treballar de nit'.
- (iii) Prosectiva: ξHKH† X †ξCξ *iffy g yimi* 'ha sortit per la porta', †:GK◦.Λ ††:†◦◦.Θ *yucka-d y uyaras* 'ha vingut pel camí', Θ◦I†.† † X◦C◦K *ssny-t y g^wmak* 'ho he sabut pel teu germà', ξΘ◦I †K◦:◦.l X †ΛC◦.◦l *issn Lquran g idmarn* 'se sap l'Alcorà de memòria' (*lit* 'en el pit').
- (iv) Amb pronom personal feble pren les bases esteses ΛξX_ dig_ / Λ◦X_ dag_ / QBYL ΛX_ dg_ / CLH Xξ_ gi_ + pronom preposicional: ξIII◦. ΛξX◦ *illa digs* / ξIII◦. Λ◦X◦ *illa dags* / ξIII◦. ΛX◦ *illa dgs* / ξIII◦. Xξ◦ *illa gis* 'hi és'.
- (f) ΘX sg + nom començat per vocal o glide / Θξ si + nom començat per consonant és preposició ablativa. Estan bastant difoses dialectalment les pronúncies assimilades [zg], [zi], CLH [zɁ].

- (i) Ablativa ‘de, des de, a partir de’, com a ተፎፍፍ-ለ ጠጽ ጸኅዐር *tusa-d sg iyrm* ‘ha vingut del poble’, ጸለሎ-ለ ጠጽ ለ.ፀጸ.ጸ.ተ *idda-d si Warzazat* ‘ha vingut de Warzazat’, ጸጽ. ጠጽ ርፀፀ.ጸጸ *iga si Mrrakc* ‘és de Marràqueix, ና.ሁ-ጸጸጸ ጸፀ. ጠጽ ለ.ፀፀ.ፀ.ፀ *yay-yi kra si wassnnaḍ* ‘estic malalt des d’ahir’, ናፌጸ.ጸ-ጸጸ ጠጽ ፎፍፍፍ *yumz-yi sg ufus* ‘m’ha agafat de la mà’.
- (ii) Amb pronom personal feble adopta els al·lomorfs estesos ጠጽ_sg_ / ጸጸጸ_ zzig_ / ጸጸ.ጸ_ zzag_ + pronom preposicional: ተፎፍፍ-ለ ጠጽፀ *tusa-d sgs* ‘n’ha vingut’.
- (g) ሃዐ ሃገ i CLH ለ.ፀ *dar* són dues preposicions d’origen diferent; la primera és panamaziga, mentre que la segona, típicament CLH, prové de l’arrel ህለፀ DR ‘viure’; totes dues han acabat convergint semànticament i sintàcticament. Són primàriament apudessives i, secundàriament, adlatives i temporals.
- (i) Apudessiva ‘ca’: El sentit apudessiu es tradueix bé pel francès *chez* i el llatí *apud*. En català es pot traduir sovint per ‘ca’ (i les combinacions ‘can’, ‘cal’, ‘ca la’, ‘cals’, etc.), però no sempre és la traducció més escaient: ማጸኅ ሃዐ ጸፍፍ. *lly ሃገ ሃገፍፍ* ‘m’estic a cal meu germà’, ሃፎፍፍ ተ.ለለ.ፀ ተ *yuri taddart* ‘tinc casa’, ሃፎፍፍ ጸፍፍ *gurkl* ‘(vés amb) compte!’, ፎፍፍ ሃዐፍፍ ር.ፀ ሃ. ተፎፍፍ ለፍ *ur yrun mani ya truhm* ‘no teniu on anar’. El QBYL distingeix entre ሃዐ ሃገ adlativa i ሃፎፍፍ *yur* apudessiva, també quan no precedeix el pronom personal.
- (ii) Adlativa ‘a, cap a’: ለ.ፀ ሃዐ ለ. *awra ሃገ da* ‘vine cap aquí’, ጸፍፍ ሃዐ ተፍፍፍ ተ *iruh ሃገ tmurt* ‘ha anat al seu país’. Pot combinar-se amb la preposició adlativa per excel·lència: ጸለሎ ሃዐ ፀ ጸፍፍ *idda ሃገ s Azru* ‘ha anat a Azru’, ጸለሎ ፀ ለ.ፀፀ *idda s dars* ‘ha anat cap a ell’.
- (iii) Temporal ‘en el moment pròxim a’: ተፍፍ. ለፀፍፍ ሃዐ ጸፍፍ ጠፍፍ *ntca ahrir ሃገ imnsi* ‘hem menjat sopa per sopar’, ተፍፍ ሃዐ ፀ ለ.ፀፀ ለ ተ.ፍፍፍ ጸፍፍ *nkry ሃገ s anqqr n tafukt* ‘m’he llevat a sol ixent’.
- (iv) Amb pronom personal feble adopta l’al·lomorfe estès ሃፎፍፍ_ *yur_* (amb les variants ሃፍፍፍ_ *yir_* / ZNT ሃዐ_ *yr_* / RIF ሃ.ፀ_ *yar_*) i ለ.ፀ_ *dar_*, respectivament, com a ለፍፍፍ ሃፎፍፍ ፍፍፍ *ddiy yurs* / ለፍፍፍ ለ.ፀፀ *ddiy dars* ‘he anat a casa seva’, ZNT ሃዐጸ *yri* ‘a casa meua’, ሃዐፀ ሃገ *yrn* ‘a casa d’ells’.
- (h) MZY-RIF ጸፍፍ *xf* / QBYL-CW ሃፍፍ *yf* / CLH-QBYL-CW ፍፍ *f* / RIF ጸ ጸ és una preposició primàriament superessiva, amb diverses aplicacions secundàries. Prové de la gramaticalització del nom ጸፍፍ *iyf* ‘cap’.
- (i) Superessiva ‘sobre, damunt de’: ጸፍፍ ናጸፍፍ ጸፍፍ *xfiyif* ‘damunt del cap’, ፍፍ ፎፍፍፍ *fuyyul* ‘sobre el roc’, ጸ ጸፍፍፍ ጸፍፍ ተፍፍፍፍ *g aksum xf tmsi* ‘posa la carn damunt del foc’, ጸፍፍ ለፍፍ ለ ለ.ፍፍፍ *xf wudm n wakal* ‘arran de terra’ (*lit* ‘sobre la superfície de la terra’), ጸፀፀ ለ ለፍፍፍ ፍፍፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *ibdd wurar-inu xf izlan n imzwura* ‘la meua cançó està basada en els poemes dels avantpassats’, ፍፍ. ጸ ተፍፍፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *la ittgrah xf gmas* ‘es burla de son germà’.
- (ii) Figurat referit a l’assumpte o la relació ‘sobre, a propòsit de, en relació a, per a’: ፍፍፍ ለ ጸፍፍ ተፍፍፍፍ ሃ ተ ጸፍፍፍ *msasan xf tmsuyt n tgm* ‘s’han posat d’acord sobre la compra de la casa’, ፎፍፍ ለፍፍ ለ ለ.ፍፍፍ ጸፍፍ ፍፍፍፍ. *ur nsiwl akk^w xf uynna* ‘no hem parlat pas d’això’, ተፍፍፍፍ. ተፍፍፍፍ. ፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *tcqqa tmslayt xf mi isawal* ‘és delicat l’assumpte sobre el qual parla’, ጸፍፍፍፍ ጸፍፍ ሃፍፍፍፍ ፍፍፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *iyzzif yifs ubrid* ‘el camí és llarg per a ell’.
- (iii) Causal ‘a causa de, per, en favor de, en consideració de’: ጸፍፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *igg^wd xf illis* ‘temia per la seva filla’, ጸፍፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *ikfr xf gmas* ‘està empenyat amb el seu germà’, ፍፍፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ ጸፍፍ *msxsarn xf yat* ‘s’han discutit per no res’.
- (iv) Final ‘per’: ለፍፍፍ ሃ ፍፍ ጸፍፍፍ ጸፍፍ *ddiy-d fiqaridn* ‘he vingut per diners’.
- (v) En expressions multiplicatives (§ 3.5.3.b): ጸፍፍ ፀ.ፀ ተ ለ ተፍፍፍፍ ጸፍፍ *snat n tikkal* ‘el doble’ (*lit* ‘sobre dues vegades’), ጸፍፍ ጸፍፍ.ፀ ተ ለ ተፍፍፍፍ ጸፍፍ *kraḍt n tikkal* ‘el triple’ (*lit* ‘sobre tres vegades’), ፀፍፍ. ተ ጸፍፍ ጸፍፍ.ፀ *bdu-t xfkraḍ!* ‘divideix-ho en tres!’, etc.
- (vi) Amb pronom personal feble adopta l’al·lomorfe estès ሃፍፍፍ_ *yif_* / RIF ጸ.ፍፍ_ *xaf_*, ሃፍፍ_ *yf_*, ፍፍፍፍ_ *fl_*, com a ሃፍፍፍፍ ጸፍፍ / ጸ.ፍፍፍ ጸፍፍ / ፍፍፍፍ.ፍ *flas* ‘damunt seu’.
- (i) ለ ፍፍ, ጸፍፍ *akd* / ፍፍፍ ጸፍፍ *agd* / ፍፍ *ag*, ፍፍፍ ተ.ሃ ለ *tay d* és una preposició comitativa.

- (i) Comitativa ‘amb, en companyia de’, com a $\text{O}\xi\text{P}$ $\text{.}\text{H}\text{O}\text{:}\text{C}$ Λ $\text{U}\text{:}\Lambda\xi$ *riy ayrum d wudi* ‘vull pa amb mantega’, IKK Λ KSS *nkk d kyy* ‘tu i jo’ (*lit* ‘jo amb tu’), $\xi\Lambda\Lambda\text{.}\Lambda$ $\Theta\text{.}\Theta$ Λ ξCC Λ $\text{X}\text{“}\text{C}$ Λ $\text{:}\text{H}\text{+}\text{C}$ *idda-d baba d imma d g^wma d ultma* ‘han vingut el meu pare, la meva mare, el meu germà i la meva germana’, $\Lambda\text{L}\xi\text{P}$ O $\text{+}\Lambda\Lambda\text{.}\text{O}\text{+}$ Λ $\text{:}\text{C}\Lambda\Lambda\text{.}\text{K}\text{K}\text{“}\text{H}\text{.}\xi\text{I}\text{:}$ *ddiy s taddart d umddakk^w-inu* ‘vaig anar a casa amb el meu amic’, $\text{:}\text{O}$ $\text{I}\text{O}\text{O}\xi\text{I}$ $\xi\text{U}\Lambda\text{.}\text{I}$ $\text{.}\text{K}\Lambda$ $\text{C}\xi$ $\xi\text{O}\text{.}\Lambda$ *ur nssin iwdan akd mi irah* ‘no coneixem les persones amb les quals ha anat’.
- (ii) Amb pronom personal feble adopta l’al·lomorf estès $\Lambda\xi(\Lambda)$ _di(d) / $\text{.}\text{K}\xi\Lambda$ _akid / $\text{.}\text{X}\xi\Lambda$ _agid / MZY $\xi\Lambda$ _id / QBYL $\text{S}\xi\Lambda$ _yid , com a $\Lambda\xi\Lambda\text{O}$ *dids* / $\text{.}\text{K}\xi\Lambda$ *akids* / $\xi\Lambda\text{O}$ *ids* ‘amb ell’, $\text{C}\text{:}\text{I}$ $\text{.}\text{K}\xi\Lambda\xi$ *mun akidi* ‘acompanya’m’, $\text{+}\xi\text{H}\xi$ $\text{+}\Lambda\Lambda\xi\Lambda$ $\xi\Lambda\text{O}\text{I}$ *tili tddid idsn* ‘els hauries d’haver acompanyat’, $\text{O}\xi\text{I}$ $\xi\Lambda\text{O}\text{I}$ *sin idsn* ‘tots dos’ / ‘ambdós’, $\text{.}\text{Z}\text{H}\text{.}\xi$ $\text{S}\xi\Lambda\text{K}$ *aql-i yidk* ‘ve-te’m aquí amb tu’, $\text{K}\text{+}\text{C}$ $\text{S}\xi\Lambda\text{O}\text{I}$ ξ $\text{+}\text{X}\Lambda\text{C}\text{E}$ *ktc yidsn i txdmq* ‘tu és amb ells que has treballat’.
- (j) XO *gr* / IXO *ngr* / ξIXO *ingr*, ZNT $\text{I}\text{.}\text{O}$ *jar* és una preposició intrativa.
- (i) Intrativa ‘entre, enmig de, al mig de, al centre de’, com a XO $\xi\text{O}\text{.}\text{H}\text{H}\text{I}$ *gr isaffn* ‘conflent’ (*lit* ‘entre rius’), XO $\text{E}\text{.}\text{E}$ Λ $\xi\text{H}\text{O}\text{C}$ *gr Taṭa d Iyrm* ‘entre Taṭa i Iyrm’, XO $\text{U}\text{.}\text{K}\Lambda\text{U}\xi\text{+}$ Λ $\xi\text{C}\text{I}\text{O}\xi$ *gr wazdwit d imnsi* ‘entre el berenar i el sopar’, $\text{H}\text{H}\xi\text{P}$ XO $\text{U}\text{.}\text{X}\text{C}\text{.}\text{O}$ Λ $\text{+}\text{X}\text{C}\text{.}\text{O}\text{+}$ *lliy gr wagmar d tagmart* ‘em trobo entre el cavall i l’euga’ (és a dir ‘em trobo en un dilema’), $\text{I}\text{.}\text{O}$ $\text{S}\xi\text{E}\text{O}$ Λ $\text{+}\text{C}\text{:}\text{H}\text{H}\xi$ *jar yids d tmuyli* ‘entre el son i la vetlla’.
- (ii) Amb pronom personal feble (sempre en plural, per raons semàntiques) adopta l’al·lomorf estès $\text{XO}\text{.}\text{_gra}$ / $\text{XO}\text{.}\text{_gara}$ / ZNT $\text{I}\text{.}\text{O}\text{.}\text{_jara}$ com a $\text{XO}\text{.}\text{+}\text{O}\text{I}$ *gratsn* ‘entre ells’, $\text{.}\text{H}\text{I}$ $\text{.}\text{U}\text{.}\text{H}$ $\xi\text{IXO}\text{.}\text{+}\text{H}$ *ajj awal ingratny* ‘que aquesta discussió quedi entre nosaltres’, $\xi\text{K}\text{K}$ $\text{XO}\text{.}\text{+}\text{O}\text{I}$ *ikka gratsn* ‘s’hi ha interposat’, $\text{H}\text{H}\xi\text{P}$ $\text{XO}\text{.}\text{K}$ Λ $\text{X}\text{H}\text{:}$ *lliy grak d Lhu* ‘m’estic entre tu i Lhu’, ξIKO $\text{U}\text{.}\Theta\Theta\text{:}$ $\text{X}\text{.}\text{O}\text{.}\text{O}\text{I}$ *inkr wabbu garasn* ‘s’estan fent la guerra’, $\xi\text{H}\text{H}\text{.}\text{I}\text{.}\text{O}\text{.}\text{O}\text{I}$ *illa jarasn* ‘és al mig d’ells’.
- (k) $\text{.}\text{O}$ *ar* i $\text{.}\text{H}$ *al* / $\text{.}\text{H}\text{H}$ *all* són preposicions terminatives.
- (i) Terminativa ‘fins a, a’, com a $\xi\Lambda\Lambda\text{.}\text{.}\text{O}$ $\text{.}\text{O}\xi\text{H}$ *idda ar asif* ‘ha caminat fins al riu’, $\text{S}\xi\text{U}\xi\text{.}\text{+}\text{O}$ $\text{.}\text{H}\text{H}\text{H}\text{.}$ *yiwi-t ar aflag* ‘l’ha portat fins a dalt’, OX $\text{S}\xi\text{H}\text{H}$ $\text{.}\text{O}$ $\xi\text{E}\text{.}\text{O}\text{I}$ *sg yiyf ar idarn* ‘de cap a peus’, $\text{.}\text{O}$ $\text{.}\text{K}\text{K}\text{K}\text{.}\text{!}$ *ar azkka!* ‘fins demà!’, $\text{.}\text{H}$ $\Lambda\text{.}$ *al da* ‘fins aquí’.
- (ii) No es construeix mai davant de pronom personal feble.
- (l) $\Theta\text{H}\text{.}$ *bla* és una preposició privativa. És l’única preposició bàsica d’origen àrab.
- (i) Privativa ‘sense’, com a $\xi\text{H}\text{H}\text{.}$ $\Theta\text{H}\text{.}$ $\text{.}\text{Z}\text{O}\text{.}\Theta$ *illa bla aqrab* ‘està sense bossa’.
- (ii) No es construeix mai davant de pronom personal feble, de manera que, si hi ha un pronom, serà sempre independent, com a $\Theta\text{H}\text{.}$ IKK *bla nkk* ‘sense mi’.
- (iii) Seguida de la partícula modal funciona com a conjunció circumstancial d’exclusió (§ 7.7.10)
- (m) $\text{.}\text{C}$ *am* és una preposició semblativa:
- (i) Semblativa ‘com’, com a $\text{+}\text{C}\text{Z}\text{Z}\text{:}\text{O}$ $\text{.}\text{C}$ $\text{:}\text{H}\text{+}\text{C}\text{.}\text{O}$ *tmqur am ultmas* ‘és tan gran com la seva germana’, Λ $\text{.}\text{C}\text{E}\text{H}\text{.}\text{H}$ $\text{.}\text{C}$ $\text{:}\Lambda\text{H}\text{H}$ *d acmlal am udfi* ‘és blanc com la neu’, $\xi\text{H}\text{:}\Lambda\text{.}$ $\text{:}\Theta\text{H}\text{C}\text{.}\text{.}\Lambda$ $\text{.}\text{C}$ $\text{U}\xi\text{I}$ $\text{U}\text{.}\text{O}\xi\text{H}$ *iyuda uslm-ad am win wasif* ‘aquest peix és tan bo com el de riu’, $\text{.}\text{C}$ $\text{:}\text{Z}\text{H}\text{H}\text{.}\text{H}$ I $\text{U}\text{:}\Lambda\xi$ *am uqlal n wudi* ‘com una terrina de mantega’, $\text{+}\text{H}\text{.}\text{+}$ $\text{.}\text{C}$ $\text{:}\text{K}\text{.}\text{H}$ *tafat am uzal* ‘una claror com (la de) la llum del dia’.
- (ii) També pot funcionar com a conjunció de manera (vegeu § 7.7.9) o comparativa, però, en aquest ús, és més propi $\text{K}\text{:}\text{I}$ Λ *zun d*, que no regeix estat d’annexió, com escau a una preposició.
- (iii) No es construeix amb pronom personal preposicional, sinó independent, com a $\text{.}\text{C}$ IKK , $\text{.}\text{C}$ KCC *am nkk, am kmm* ‘com tu i com jo’.

6.2.2. Les preposicions de gramaticalització secundària

Aquestes preposicions es caracteritzen, d’una banda, pel fet que admeten (i sovint prefereixen) la construcció com a locució preposicional, en tots els casos amb preposició de genitiu, i, d’altra banda, perquè l’al·lomorf estès acaba sempre en -o -a , cosa que fa que el pronom personal preposicional es confongui de fet amb el datiu.

- (a) $\Lambda\Lambda\text{.}\text{U}$ *ddaw* / $\Lambda\Lambda\text{:}$ *ddu* és una preposició subessiva ‘a sota de, al peu de’ i, secundàriament, pejorativa.

- (i) Subessiva: $\Lambda\Lambda\circ\Pi\Pi\circ\mathcal{R}\circ\mathcal{M}$ *ddaw wakal* ‘sota terra’, $\Lambda\Lambda\circ\Pi\xi\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\mathcal{I}$ *ddaw idarn* ‘sota els peus’, $\Lambda\Lambda\circ\xi\mathcal{X}\circ\mathcal{O}\xi\mathcal{M}$ *ddu tgrtilt* ‘sota l’estora’, $\Lambda\Lambda\circ\Pi\mathcal{H}\circ\mathcal{O}$ *ddaw ufus n* ‘sota la protecció de’ (*lit* ‘sota la mà de’), $\Lambda\Lambda\circ\Pi\mathcal{H}\circ\mathcal{O}\mathcal{H}$ *ddaw tasaft* ‘al peu d’una alzina’. Dialectalment, pot funcionar com una locució preposicional amb preposició de genitiu, com a $\Lambda\Lambda\circ\mathcal{I}\circ\Lambda\mathcal{O}\circ\mathcal{O}$ *ddu n udrar* ‘al peu de la muntanya’.
- (ii) Pejorativa: $\Lambda\Lambda\circ\Pi\mathcal{C}\xi\Lambda\Lambda\mathcal{I}$ *ddaw middn* / $\Lambda\Lambda\circ\Pi\xi\mathcal{O}\mathcal{X}\circ\mathcal{M}$ *ddaw irgazn* ‘vil, brètol’ (*lit* ‘sota la gent’ i ‘sota els homes’, respectivament).
- (iii) Amb pronom personal feble pot adoptar l’al·lomorf estès $\Lambda\Lambda\circ\Pi\circ$ *ddawa* (excepte a la 1a persona del singular), com a $\Lambda\Lambda\circ\Pi\xi$ *ddawi* ‘sota meu’, $\Lambda\Lambda\circ\Pi\circ\mathcal{R}$ *ddawak* ‘sota teu’, $\Lambda\Lambda\circ\Pi\circ\mathcal{O}$ *ddawas* ‘sota seu’, $\Lambda\Lambda\circ\Pi\circ\mathcal{O}\mathcal{I}$ *ddawasn* ‘a sota d’ells’, de fet identificable amb el pronom de datiu, a causa de la -o- -a-.
- (b) $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\mathcal{H}$ *dart* / $\mathcal{C}\mathcal{L}\mathcal{H}$ $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\mathcal{H}$ *darat* ‘darrere (de)’ es pot construir com una preposició simple, com a $\Lambda\Lambda\xi\mathcal{H}\circ\Lambda\mathcal{H}\mathcal{I}\Lambda\mathcal{C}\mathcal{H}$ $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\mathcal{H}$ $\mathcal{C}\mathcal{X}\mathcal{I}\Lambda\mathcal{I}$ *ddiy ad yjdm y dart Mhnd* ‘vaig a seure darrere d’en Mhnd’, o com una locució prepositiva (amb la preposició de genitiu), com a $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\mathcal{H}$ $\mathcal{I}\circ\mathcal{X}\circ\Lambda\xi\mathcal{O}$ *dart n ugadir* ‘darrere del mur’, $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\mathcal{H}\circ\xi\mathcal{I}\circ$ *darat-inu* ‘darrere meu’. Amb pronom personal feble pot adoptar l’al·lomorf estès $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\circ$ *đara*, com a $\mathcal{S}\circ\mathcal{H}\circ\mathcal{M}$ $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\circ\mathcal{O}$ *yayul đaras* ‘se n’ha penedit’, $\xi\mathcal{R}\circ\mathcal{K}\circ$ $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\circ\mathcal{O}$ *ikka đaras* ‘li ha anat al darrere’, $\mathcal{H}\mathcal{H}\mathcal{O}$ $\mathcal{O}\mathcal{O}\mathcal{H}$ $\mathcal{E}\circ\mathcal{O}\circ\mathcal{R}$ *tffr trbat đarak* ‘la nena s’ha amagat darrere teu’.
- (c) $\Lambda\circ\mathcal{H}$ *dat* ‘davant de’ o ‘abans de’ és una preposició primàriament locativa i secundàriament temporal:
- (i) Locativa ‘davant de’, com a $\Lambda\circ\mathcal{S}\circ\mathcal{M}\mathcal{M}\circ$ $\Lambda\circ\mathcal{H}$ $\mathcal{C}\xi\Lambda\Lambda\mathcal{I}$ *da yalla dat middn* ‘plora davant de la gent’, $\mathcal{Z}\mathcal{Z}\xi\mathcal{C}$ $\Lambda\circ\mathcal{H}$ $\mathcal{O}\mathcal{O}\circ\mathcal{R}$ *qqim dat bbak* ‘resta davant de ton pare’.
- (ii) Temporal ‘abans de’, com a $\xi\Lambda\Lambda\circ\Lambda$ $\Lambda\circ\mathcal{H}\circ\mathcal{R}$ *idda-d datak* ‘se n’ha anat abans que tu’, $\circ\Lambda$ $\Lambda\Lambda\circ\mathcal{H}$ $\Lambda\circ\mathcal{H}$ $\mathcal{H}\circ\mathcal{M}\circ\mathcal{S}$ $\mathcal{I}$ $\mathcal{H}\circ\mathcal{R}\mathcal{H}$ *ad dduy dat uylluy n tafukt* ‘me n’aniré abans de la posta de sol’, $\Lambda\circ\mathcal{H}$ $\mathcal{I}\mathcal{O}\Lambda\circ$ *dat unbdu* ‘abans de l’estiu’.
- (iii) Amb pronom personal feble adopta l’al·lomorf estès $\Lambda\circ\mathcal{H}\circ$ *data* (excepte a la 1a persona del singular), com a $\mathcal{H}\mathcal{I}\xi\Lambda$ $\circ\mathcal{S}\mathcal{I}\circ\mathcal{H}$ $\Lambda\circ\mathcal{H}\xi$ *tnnid aynnay dati* ‘has dit això davant meu’, $\mathcal{S}\circ\mathcal{H}\circ$ $\circ\mathcal{S}\xi\mathcal{O}$ $\Lambda\circ\mathcal{H}\circ\mathcal{O}$ *yufa ayyur datas* ‘va trobar la lluna davant seu’, $\mathcal{M}\circ\mathcal{M}\xi\mathcal{H}$ $\Lambda\circ\mathcal{H}\circ\mathcal{O}$ *luliy datas* ‘vaig néixer abans que ell’. També pot pendre la mateixa base la locució fossilitzada $\mathcal{M}\Lambda\circ\mathcal{H}$ *zdat* (< $\mathcal{O}$ $\Lambda\circ\mathcal{H}$ s *dat*) ‘davant de’, com a $\xi\mathcal{O}\circ\mathcal{M}$ $\mathcal{M}\Lambda\circ\mathcal{H}\circ\mathcal{O}$ *irul zdatas* ‘ha fugit davant seu’.
- (d) $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda$ *mnid* ‘davant de’ pot funcionar com una preposició simple, encara que al més sovint funciona com una locució preposicional (amb preposició de genitiu).
- (i) Locativa ‘davant de’, com a $\mathcal{Z}\mathcal{Z}\xi\mathcal{C}$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda$ $\mathcal{H}\circ\mathcal{R}\mathcal{H}$ *qqim mnid tafukt!* ‘queda’t davant del sol!’, $\mathcal{O}$ $\Lambda\circ$ $\mathcal{O}\mathcal{O}\circ\Lambda\circ\mathcal{C}\mathcal{I}$ $\xi\mathcal{C}\circ\mathcal{M}\xi\mathcal{H}\mathcal{I}$ $\mathcal{H}\xi\mathcal{I}\mathcal{H}\mathcal{C}\xi\mathcal{I}$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda$ $\mathcal{I}$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\Lambda\mathcal{I}$ *ur da ssudumn imaziyn tiwtmin mnid n mddn* ‘els amazics no fan petons a les seves dones en públic’ (*lit* ‘davant de la gent’).
- (ii) De relació ‘pel que fa a, en relació a, a propòsit de, en consideració de, sobre’, es construeix únicament com a locució preposicional (amb preposició de genitiu), com a $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda$ $\mathcal{I}$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\circ\mathcal{R}\mathcal{O}\xi\mathcal{O}$ $\mathcal{I}$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\circ\mathcal{C}\circ\mathcal{I}$, $\mathcal{O}$ $\mathcal{H}\circ$ $\mathcal{I}\circ\mathcal{H}\xi$ $\mathcal{H}\mathcal{O}\mathcal{O}\circ\mathcal{S}$ *mnid n umukris n waman, ur ta nufi afssay* ‘pel que fa al problema de l’aigua, encara no hi em trobat una solució’.
- (iii) Amb pronom personal feble pot adoptar l’al·lomorf estès $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda\circ$ *mnida* (excepte a la 1a persona del singular), com a $\mathcal{O}\mathcal{R}\mathcal{O}\circ$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda\circ\mathcal{R}$! *sksu mnidak!* ‘mira davant teu!’, $\mathcal{H}\mathcal{Z}\xi\mathcal{C}$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda\circ\mathcal{O}$ *tqqim mnidas* ‘està asseguda davant seu’, $\mathcal{H}\circ\mathcal{O}\mathcal{O}$ $\xi\mathcal{I}\mathcal{H}$ $\mathcal{I}$ $\mathcal{H}\mathcal{C}\mathcal{E}\mathcal{E}\circ\mathcal{H}$ $\mathcal{O}$ $\xi\mathcal{X}\xi$ $\mathcal{C}\mathcal{I}\xi\Lambda\circ\mathcal{O}$ *yurs ijt n tmttut ur igi mnidas* ‘té una dona que no es mereix’ (*lit* ‘té una dona de la qual no està a l’alçada’).
- (d) $\mathcal{H}\xi\mathcal{X}$ *nnig*, $\mathcal{Z}\mathcal{N}\mathcal{T}$ $\mathcal{H}\mathcal{I}$ *nnj* és una preposició primàriament superessiva.
- (i) Superessiva ‘a sobre de, damunt de’, com a $\mathcal{R}\mathcal{K}\mathcal{O}$ $\circ\mathcal{O}\mathcal{R}\mathcal{O}\mathcal{I}$ $\mathcal{O}\xi$ $\mathcal{H}\xi\mathcal{X}$ $\xi\mathcal{R}\mathcal{E}\xi\mathcal{H}$! *kks arksn si nnig ikdij!* ‘treu les sabates de sobre de la catifa!’. Molt sovint, però, es construeix com a locució preposicional (amb preposició de genitiu).
- (ii) Amb pronom personal feble pot adoptar l’al·lomorf estès $\mathcal{H}\xi\mathcal{X}\circ$ *nniga* (excepte a la 1a persona del singular), com a $\circ\mathcal{R}\mathcal{K}$ $\mathcal{C}\circ\mathcal{S}$ $\mathcal{H}\xi\Lambda$, $\mathcal{M}\xi\mathcal{H}$ $\mathcal{H}\xi\mathcal{X}\circ\mathcal{R}$ *akk^v may tgid, lliy nnigak* ‘facis el que facis, sóc millor que tu’ (*lit* ‘estic damunt teu’). Dialectalment (especialment en QBYL) pot pendre el pronom personal preposicional, com a $\mathcal{H}\xi\mathcal{X}\mathcal{I}\mathcal{H}$ *nnigny* ‘damunt nostre’.

- (e) $\text{E}\text{H}\text{H}\text{O}$ *dffr* / $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{O}$ *dffr*, $\text{E}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ *dffir* / $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ *dffir* és una preposició que es construeix en alguns dialectes preferentment com a locució prepositiva (i, doncs, amb preposició de genitiu) i en altres dialectes com a preposició bàsica, en el qual cas fins i tot pren els pronoms personals febles de genitiu. Semànticament pot ser:
- (i) Locativa ‘darrere de’, com a $\text{\xi}\text{H}\text{H}$. $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ $\text{:}\text{H}\text{O}\text{:}\text{O}$ - $\text{\xi}\text{L}$ *illa dffir uerur-iw* ‘és darrere la meva esquena’.
  - (ii) Temporal ‘després de’ (generalment amb preposició de genitiu), com a $\text{\xi}\text{\xi}\text{L}\text{E}$ $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ | $\text{:}\text{H}\text{H}\text{H}\text{:}\text{\textgreater}$ (l) $\text{+}\text{H}\text{:}\text{K}\text{+}$ *yiwḍ dffir* (n) *uylluy n tafukt* ‘ha arribat després de la posta de sol’.
  - (iii) Amb pronom personal feble pot adoptar l’al·lomorfi estès $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ - *dffira*- (excepte a la 1a persona del singular), com a $\text{\xi}\text{Z}\text{Z}\text{E}\text{C}$ $\text{E}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}$ - $\text{\textcirc}$ *iqqim dffiras* ‘està assegut darrere seu’, però també pot pendre el pronom personal preposicional, com a $\text{\xi}\text{H}\text{H}$. $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{O}\text{\textcirc}$ *illa dffirsn* ‘és darrere d’ells’, $\text{\xi}\text{H}\text{H}$. $\text{\Lambda}\text{H}\text{H}\text{E}\text{O}\text{K}$ *illa dffirk* ‘és darrere teu’.

6.2.3. Les locucions preposicionals

A més de les bàsiques i les de gramaticalització més o menys posterior, hi ha dotzenes de locucions prepositives, la major part de les quals contenen un adverbí o un nom seguit de la preposició de genitiu (en alguns casos també de la de datiu). Atès que no tenen especificitats gramaticals especials, són tractades únicament en el cos del diccionari.

6.3. Les conjuncions

Les conjuncions no constitueixen en amazic una classe de paraula morfològicament caracteritzada. Atès que són importants com a nexes oracions, són tractades dins les seccions dedicades a les proposicions subordinades, especialment les dedicades a les completives (§ 7.6) i les circumstancials (§ 7.7.).

6.4. Els presentatius

Els presentatius més usuals són els següents:

- (a) $\text{\textcirc}$. *ha* + pronom personal acusatiu o nom en estat lliure ‘ve’t aquí’, com a $\text{\textcirc}$. $\text{:}\text{\textgreater}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$ *ha ayyis* ‘ve’t aquí el cavall’, $\text{\textcirc}$. $\text{\textgreater}$ $\text{:}\text{\textcirc}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$ | $\text{\textcirc}\text{\textcirc}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$ *hay abrid n Rbbi* ‘ve’t aquí el camí de Déu’, $\text{\textcirc}$ - + *ha-t* ‘ve-te’l aquí’, $\text{\textcirc}$ - + - $\text{\xi}\text{\textcirc}$ *ha-t-id* ‘ve-t’ho aquí’, $\text{\textcirc}$ - $\text{+}\text{\textcirc}$ *ha-tn* ‘ve-te’ls aquí’, $\text{\textcirc}$ - $\text{\textgreater}\text{\textcirc}$ *ha-yi* ‘ve-te’m aquí’, $\text{\textcirc}$. L . *ha wa* ‘guaita aquest’, $\text{\textcirc}$. ZZ . $\text{:}\text{\textcirc}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$. H *ha qqa azgg^way* ‘ve’t aquí el vermell’, $\text{\textcirc}$. $\text{+}\text{C}$. $\text{\textcirc}$.! *ha tamara!* ‘ves quina pena!’.
- (b) $\text{Q}\text{B}\text{Y}\text{L}$. *a* + pronom personal acusatiu o nom en estat lliure ‘ve’t aquí’, com a $\text{:}\text{-}\text{+}$. *a-t-a* ‘ve-te’l aquí’, $\text{:}\text{-}\text{+}\text{-}\text{+}$. $\text{+}\text{L}\text{E}$ $\text{:}\text{H}\text{+}\text{C}$. *a-tt-a tawḍ ultma* ‘ve-te-la aquí que ha arribat la meva germana’.
- (c) $\text{\textcirc}$: *hu* + pronom personal acusatiu o nom en estat lliure ‘ve’t allà’, com a $\text{\textcirc}$: $\text{-}\text{+}$ *hu-t* ‘ve-t’ho allà’, $\text{\textcirc}$: $\text{-}\text{+}\text{+}$ *hu-tnt* ‘ve-te-les allà’, $\text{\textcirc}$: $\text{-}\text{H}$. $\text{\textcirc}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$ *hu-ⁿⁿ abrid* ‘el camí és allà’, $\text{\textcirc}$: $\text{-}\text{H}$.! $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ $\text{\xi}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *hu-ⁿⁿ anzar idda-d* ‘la pluja ve per la llunyania’.
- (d) $\text{Q}\text{B}\text{Y}\text{L}$. ZH *aql* + pronom personal datiu (normalment només de 1a i 2a persona) ‘ve’t aquí’, com $\text{:}\text{Z}\text{H}$ - $\text{\xi}$ *aql-i* / $\text{:}\text{Z}\text{H}$ - $\text{\xi}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$ *aql-iyi* ‘ve-te’m aquí’, $\text{:}\text{Z}\text{H}$ - H *aql-ay* ‘ve’t-nos aquí’, $\text{:}\text{Z}\text{H}$ - $\text{\xi}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$. C | K . C $\text{C}\text{\textcirc}$ *aql-iyi am nkk am mddn* ‘ve-te’m aquí com tothom’.
- (e) RIF Z . *qa* / $\text{:}\text{Z}\text{Z}$. *aqqa* / ZZ . *qqa* + pronom personal acusatiu o nom en estat lliure ‘ve’t aquí’, com a $\text{:}\text{Z}\text{Z}$. $\text{+}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ | ! $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *aqqa taslit n unzar* ‘ve’t aquí l’arc de Sant Martí’, $\text{:}\text{Z}\text{Z}$. $\text{-}\text{\textgreater}\text{\textcirc}$. $\text{K}\text{\textcirc}$ *aqqa-yi akidm* ‘ve-te’m aquí amb tu’, $\text{\xi}\text{L}$ . . ZZ . . $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ | ! $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *iwa aqqa aynna nufa* ‘ve’t aquí el que hem trobat’, $\text{:}\text{Z}\text{Z}$. $\text{-}\text{+}$ $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *aqqa-t di taddart* ‘ve-te’l a casa’ o, directament, ‘és a casa’, Z . $\text{-}\text{+}$ $\text{C}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *qa-tn mlih* ‘ells estan bé’, $\text{:}\text{Z}\text{Z}$. $\text{-}\text{+}$ H . $\text{\textcirc}$ $\text{C}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ | $\text{:}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *aqqa-t ead d amzzyan* ‘ve’t aquí que encara és petit’ o, directament, ‘encara és petit’ (diferent de $\text{:}\text{Z}\text{Z}$. $\text{-}\text{+}$, H . $\text{\textcirc}$ $\text{C}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ | $\text{:}\text{\textcirc}$. $\text{\textcirc}$ *aqqa-t, ead d amzzyan* ‘ve-te’l aquí, encara és petit’).

6.5. La partícula de predicació

La sintaxi de la partícula de predicació, $\text{\textcirc}$ *d*, és tractada a la secció dedicada a les oracions sense verb (§ 7.1.1).